

ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน: กรณีศึกษาการเลี้ยงแพะหะวะแก้งจัน จังหวัดพัทลุงโมเดล

Social Return on Investment: A Case of Goat Farming Sharing Poverty Alleviation Phatthalung Model

ทรงชนน เพ็งหมาน^{1*} อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว² ปริศนา วงศ์ล้อม³ อัจฉรัตน์ สุวรรณภักดี⁴ ศักดิ์อนันต์ แซ่ลิ่ม⁵
เอกราช สุวรรณรัตน์⁶ ชไมพร ทองเพชร⁷ จารุวรรณ ชูสงค์⁸ วิจิตรา อมรวิริยะชัย⁹ และ อัทพล เทพสง¹⁰
Hasamon Pengman^{1*} Uraiwan Tongkaemkaew² Prisana Wonglom³ Adcharatt Suwanpugdee⁴
Sak-a-nan Saelim⁵ Aekkarach Suwannarat⁶ Chamaiporn Thongphet⁷ Jaruwat Choosong⁸
Wijittra Amonwiryachai⁹ and Auttapon Thepsong¹⁰

วันที่รับบทความ : 04/05/2567
วันแก้ไขบทความ : 03/09/2567
วันที่ตอบรับบทความ : 21/10/2567

บทคัดย่อ

จังหวัดพัทลุงเป็นอีกหนึ่งจังหวัดที่ประสบปัญหาความยากจนซึ่งมีความสำคัญและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการโครงการแก้งจันเพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยในจังหวัดพัทลุงมีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment, SROI) ของโครงการการเลี้ยงแพะหะวะแก้งจันพัทลุงโมเดล เพื่อให้แน่ใจว่าการดำเนินโครงการจะสามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างคุ้มค่า โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา อำเภอบางบอน อำเภอตะโหมด และอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจงซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมทำกิจกรรมของโครงการ รวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม สกัดประเด็นสำคัญจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของงานวิจัย ผลการวิจัยพบว่า ด้วยงบประมาณ 4,230,000 บาท โดยคิดมูลค่าปัจจุบันของต้นทุนรวม 4,101,428.57 บาท สามารถวิเคราะห์ SROI ของโครงการ พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ที่เกิดขึ้นจากการลงทุนในโครงการนี้มีมูลค่าเป็นบวก มีมูลค่า 2,300,444.37 บาท ดัชนีชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) มีค่าเท่ากับ 1.56 เท่า หมายความว่า ทุกการลงทุน 1 บาท ในโครงการนี้ จะเกิดผลตอบแทน

^{1*} อาจารย์ ดร., คณะเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

Dr., Faculty of Economics and Business Administration, Thaksin University, Songkhla

²⁻⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

Assistant Professor Dr., Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung

⁵ อาจารย์ ดร., คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung

⁶ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

Assistant Professor, Faculty of Laws, Thaksin University, Songkhla

⁷ อาจารย์, คณะวิทยาการสุขภาพและการกีฬา มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง

Lecturer, Faculty of Health and Sports Science, Thaksin University, Phatthalung

⁸⁻⁹ หัวหน้ากลุ่มภารกิจ, สถาบันส่งเสริมการบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยทักษิณ

Head of Department, Institution of Academic Service Promotion, Thaksin University

¹⁰ นักวิชาการคอมพิวเตอร์, สถาบันทรัพยากรการเรียนรู้และเทคโนโลยีดิจิทัล มหาวิทยาลัยทักษิณ

Computer Scientists, Learning Resources and Digital Technology, Thaksin University

* Corresponding author: E-mail address: hasamon@tsu.ac.th

ทางเศรษฐกิจคืนกลับแก่สังคมโดยรวม 1.56 บาท ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการลงทุน ในโครงการวิจัย “โครงการเลี้ยงแพะหะวะแก้งจัน จังหวัดพัทลุงโมเดล” มีความคุ้มค่าต่อการลงทุน ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อมั่นต่อการบริการจัดการโครงการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสให้ได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายสามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาทุนทางการดำรงชีพทุกด้านตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

คำสำคัญ: ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน การเลี้ยงแพะหะวะ ความยั่งยืน จังหวัดพัทลุง

Abstract

Phatthalung province is one of the provinces facing poverty issues, which are significant and have severe impacts on national development. Therefore, it is necessary to implement poverty alleviation projects to improve the living standards of low-income individuals in Phatthalung province. This research aims to evaluate the Social Return on Investment (SROI) of the Goat Farming Phatthalung Model to ensure that the project implementation can create valuable economic and social changes. The key informants were the project participants of the project from various districts such as Pak Phayun, Kong Ra, Pa Bon, Tamod, and Pa Phayom districts in Phatthalung province which selected by using purposive sampling technique. Data collected by using an in-depth interview and group discussions and extract the key points through content analysis technique for research conclusions. The research findings revealed that with a budget of 4,230,000 Baht, considering the Total Present Cost of 4,101,428.57 Baht, the SROI analysis of the project shows a positive Net Present Value (NPV) index or the net present value of benefits generated from investing in this project amounting to 2,300,444.37 Baht. The Social Return on Investment (SROI) index is calculated as 1.56, indicating that for every 1 Baht invested in this project, there is a return of 1.56 Baht to the overall society, reflecting the worthiness of investment in the research project 'Goat Farming Project Phatthalung Model. The result also impacts to continuously increase the chance of getting support to promote the target group to be able to rely on themselves and develop their capital in all aspects of their livelihood according to the objectives of the research project.

Keywords: Social Return on Investment, Goat Farming Sharing, Sustainability, Phatthalung

บทนำ

ปัญหาความยากจนนับเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงมิติต่าง ๆ หลายมิติเข้าด้วยกัน ซึ่งมีผลทำให้ผู้คนขาดศักยภาพในการดำรงชีวิต ขาดโอกาสทางการศึกษา ขาดทรัพยากรในการประกอบอาชีพ ขาดการรวมกลุ่มและการมีส่วนร่วมทางการเมือง อีกทั้งไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐได้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม และคุณภาพชีวิต (Suwankitti, 2022) โดยเฉพาะในสังคมไทยที่กล่าวได้ว่า “ความยากจน” เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน และมีแนวโน้มที่จะทวีคูณความ

รุนแรงมากยิ่งขึ้น (Saranjit, 2015) โดยข้อมูลจากวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยปี 2563 พบว่า สัดส่วนคนจนที่พิจารณาจากเส้นความยากจน เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.24 ในปี 2562 เป็นร้อยละ 6.84 ในปี 2563 หรือมีคนจนจำนวน 4.8 ล้านคน เพิ่มจาก 4.3 ล้านคนในปีก่อนหน้า โดยความยากจนเกิดขึ้นได้จากหลายสาเหตุ ทั้งจากภายในตัวบุคคลและภายนอกตัวบุคคล เช่น การขาดแคลนพื้นที่ทำกิน จำนวนสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น ผลผลิตจากภาคเกษตรไม่แน่นอน การขาดเงินทุน ขาดความรู้ความสามารถ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ตลอดจนอำนาจการเมือง (Saranjit, 2015) สำหรับภูมิภาคที่มีปัญหาความยากจนรุนแรง ได้แก่ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ โดยมีสัดส่วนคนจน ร้อยละ 11.60, 11.50 และ 6.83 ของประชากรแต่ละภาค ตามลำดับ ดังนั้นการจัดทำนโยบายแก้ปัญหาความยากจนจึงต้องมุ่งเน้นตามบริบทปัญหาในแต่ละพื้นที่มากกว่าการใช้นโยบายเดียวในทุกพื้นที่ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีจำนวนครัวเรือนคนจนกระจายไปทั้ง 11 อำเภอ จากข้อมูลในระบบข้อมูลครัวเรือนยากจนระดับพื้นที่ฯ (PPPConnex) โดยกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) พบครัวเรือนคนจน จำนวน 14,205 ครัวเรือน มีทุนการดำรงชีพ 5 มิติ ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (SLF) (DID, 2010) ต่ำกว่าค่ามาตรฐานกลาง โดยประชากรในพื้นที่ประกอบการอาชีพเกษตรเป็นหลัก เช่น กรีดยางพารา เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ แพะ แกะ วัว และรับจ้างทั่วไป มีรายได้ไม่แน่นอน จึงควรมีการพัฒนาทักษะกลุ่มคนจนเป้าหมายเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพและก่อให้เกิดรายได้เพิ่มเติม ยกกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มคนจนให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (Aue-aungkul et al., 2023) ซึ่งจากการวิเคราะห์บริบทพื้นที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่เป้าหมายนับถือศาสนาอิสลาม และมีการประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกันข้อมูลตลาดแพะเนื้อปัจจุบันพบว่ายังไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาดทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ โดยมูลค่าการนำเข้าเนื้อแพะและเนื้อแกะของประเทศไทยยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกด้วย (Limcharoen et al., 2021) อีกทั้งแพะที่มีการฆ่าและเนื้อขาย มีราคาราว 300 บาทต่อกิโลกรัม มีร้านอาหารเลี้ยงที่สามารถจำหน่ายได้อยู่ที่ 8-12 เดือน ซึ่งสามารถสร้างรายได้สูงพอสมควร แต่การเลี้ยงแพะจำเป็นต้องอาศัยทักษะ ความชำนาญ ดังนั้นเพื่อส่งเสริมการจัดจำหน่ายเพื่อวางรากฐานการส่งออกในอนาคตอันจะนำไปสู่ความยั่งยืนทางอาชีพที่นำมาซึ่งรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากรในพื้นที่ข้างต้น (Tongkaemkaew et al., 2022)

จากความสำคัญดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีการดำเนินโครงการวิจัยที่อาศัยการสร้างกลไกความร่วมมือแบบบูรณาการระหว่างภาคีเครือข่ายระดับจังหวัดและระดับพื้นที่เพื่อพัฒนาโมเดลแก้จนให้เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงด้วย “โครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งัน จังหวัดพัทลุงโมเดล” ที่ถือเป็นการสร้างโอกาสและลดช่องว่างของการเข้าถึงการพัฒนาอาชีพ การศึกษาเรียนรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมผ่านโมเดลปฏิบัติการการเลี้ยงแพะหะแก้งันแบบกลุ่ม โดยคำว่า “หะ” เป็นภาษาถิ่นภาคใต้ หมายถึง การปันส่วน ดังนั้นโมเดลการเลี้ยงแพะหะแก้งันจึงหมายถึง การเลี้ยงแพะที่มีการแบ่งส่วนรายได้ หรือผลตอบแทนระหว่างกลุ่มผู้เลี้ยงแพะอย่างเหมาะสม ภายใต้ธรรมนูญกลุ่ม หรือกฎ ระเบียบของกลุ่มที่สมาชิกกำหนดเงื่อนไขร่วมกัน (Tongkaemkaew et al., 2023) โดยการดำเนินโครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งัน มีกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา อำเภอป่าบอน อำเภอตะโหมด และอำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ซึ่งจากการวิเคราะห์บริบทพื้นที่ศึกษาพบว่าประชากรในพื้นที่เป้าหมายมีการประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะ โดยเป็นการเลี้ยงในระดับครัวเรือน ไม่มีการรวมกลุ่ม ส่วนใหญ่เลี้ยงแบบปล่อยตามธรรมชาติ และนับถือศาสนาอิสลามที่มีความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาที่เกี่ยวข้องกับแพะ แต่ยังคงขาดความรู้และทักษะการเลี้ยงแพะเพื่อการค้า หรือการทำ

ฟาร์มปศุสัตว์สมัยใหม่ โดยมีจำนวนเกษตรกรเข้าร่วม 137 คน และเนื่องจากผู้เข้าร่วมโครงการขาดประสบการณ์ในการเลี้ยงแบบมาตรฐาน จึงพบปัญหาแพะตายระหว่างการเลี้ยง ดังนั้นโครงการมีแพะเฉลี่ยฟาร์มละ 22 ตัว จำนวน 3 ฟาร์ม ในอำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา และอำเภอตะโหมด สำหรับในอำเภออื่น ๆ โครงการวิจัยได้ทำการส่งเสริมกิจกรรมการรวมกลุ่มลักษณะอื่นที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงแพะ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ และทักษะทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่มซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งในการรวมกลุ่มอาชีพจากฐานรากที่จะสามารถต่อยอดไปสู่กิจกรรมส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ ได้ ผ่านกลยุทธ์การปฏิบัติการในกิจกรรมย่อยที่มุ่งเน้นการสร้างระบบเลี้ยงแพะหว่าโดยกระบวนการมีส่วนร่วม พัฒนาทักษะอาชีพ โดยอาศัยการประยุกต์ใช้องค์ความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ อาทิ การจัดการระบบทะเบียนสมาชิกถือหุ้น ระบบการบันทึกฟาร์ม และระบบการบันทึกสุขภาพแพะ การจัดการระบบสมาร์ตฟาร์มโรงเรือนเลี้ยงแพะ การจัดการอาหารและสุขภาพแพะ การจัดการเศษวัสดุเหลือจากฟาร์มเพื่อเพิ่มมูลค่า การจัดการกลุ่มเครื่องแกงและเครื่องเทศเมก๊ะ โดยมุ่งหวังให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมต่อทุนการดำรงชีพ 5 มิติ ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework: SLF) ทั้งในด้านทักษะและความรู้ที่เพิ่มขึ้น ด้านการเลื่อนชั้นทางสังคมของกลุ่มเป้าหมาย ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกายภาพ ซึ่งดำเนินงานภายใต้งบประมาณวิจัยที่ได้รับจากหน่วยบริหารและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเป็นรูปธรรม และถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนากลุ่มคนในพื้นที่ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (Sampantamit et al., 2023)

จากการดำเนินโครงการวิจัยผ่านโมเดลปฏิบัติการและกิจกรรมต่าง ๆ ข้างต้น จำเป็นต้องมีการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI) ที่เป็นเครื่องมือการประเมินที่ครอบคลุมมูลค่าทางสังคมทั้งผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินเพื่อให้แน่ใจว่าผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างคุ้มค่าภายใต้งบประมาณที่ได้รับ (Achavanuntakula & Yamla-or, 2017) ดังนั้นงานวิจัยฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment) จากดำเนินโครงการการเลี้ยงแพะหว่าแก่จัน จังหวัดพัทลุงโมเดล โดยผลสรุปจากการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment) จะเป็นข้อมูลสำคัญต่อการนำเสนอแนวทางในการผลักดันให้โครงการดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงบวกต่อทุนการดำรงชีพในทุกมิติทั้งนี้จะนำไปสู่เป้าหมายของท้องถิ่นคือการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนเพื่อยกระดับทักษะอาชีพและคุณภาพชีวิต และเป้าประสงค์ของแผนยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดคือ พัทลุงเมืองเกษตรคุณภาพมาตรฐานสากล สร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจกระจายรายได้ สร้างงาน อาชีพแก่เกษตรกรและชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment) จากดำเนินโครงการการเลี้ยงแพะหว่าแก่จัน จังหวัดพัทลุงโมเดล

ทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Social Return on Investment: SROI)

Tian-ngam et al. (2023) กล่าวว่า SROI เป็นวิธีการประเมินที่ช่วยองค์กรในการทำความเข้าใจ และหาขนาดของมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจที่องค์กรสร้างขึ้นเพื่อผลลัพธ์ทางสังคม แนวคิด SROI ประยุกต์มาจากแนวคิดเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Accounting) และการ

วิเคราะห์ต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-benefit Analysis) ซึ่งเป็นแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แบบดั้งเดิมที่เป็นการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินจากการลงทุน เป็นตัวชี้วัดประสิทธิผลทางการเงินทั่วไปเปรียบเทียบประสิทธิภาพของการลงทุนผ่านอัตราส่วนหรือเปอร์เซ็นต์ ผลลัพธ์เชิงบวกจะบ่งชี้ว่ากิจการมีกำไรสุทธิทางการเงินที่เกิดขึ้นจริงหรือคาดหวังจากการลงทุนเท่าไรโดยไม่ได้คำนึงถึงผลตอบแทนทางสังคมอื่น ๆ ซึ่งแตกต่างจาก SROI ที่เป็นการประเมินที่ครอบคลุมมูลค่าทางสังคมทั้งผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน (Pasiphol, 2017) โดย SROI เป็นวิธีการวัดมูลค่าทางเศรษฐกิจของผลประโยชน์ทางสังคมด้วยการนำผลตอบแทนด้านสังคมในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงคุณภาพที่องค์กรได้สร้างขึ้นมาแปลงค่าเป็นตัวเงิน (Monetized Value) โดยใช้การวัดตัวเงินแบบคิดลด (Discounted Monetized Measurement) ของมูลค่าทางสังคมที่องค์กรได้สร้างขึ้น และคำนวณหาค่าเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ไปในการดำเนินกิจการขององค์กร เพื่อดูว่ากิจการสร้างผลลัพธ์ทางสังคม คิดเป็นมูลค่าเท่าไรต่อเงิน 1 บาทที่ลงทุนไป เพื่อช่วยในการประเมินว่าการลงทุนนั้น ๆ มีความคุ้มค่าหรือไม่ (Achavanuntakula & Yamla-or, 2017) การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน หรือ SROI จึงเป็นวิธีการวิเคราะห์ผลลัพธ์และผลกระทบที่บอกเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากโครงการโดยใช้ข้อมูลเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ ข้อมูลทางการเงินและระยะเวลาในการประเมิน การประยุกต์ใช้เครื่องมือ SROI จะขึ้นอยู่กับขอบเขตการวิเคราะห์และขนาดของโครงการ

โดยการวิเคราะห์ผลตอบแทนระหว่างการดำเนินโครงการจะช่วยให้สามารถปรับปรุงผลการดำเนินงาน และใช้ตรวจสอบการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจของแหล่งทุนในการสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ขั้นตอนพื้นฐานของ SROI ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ การกำหนดขอบเขตโครงการและระบุผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การให้ค่าแทนทางการเงิน การพิจารณากรณีฐาน การคำนวณ SROI และการสื่อสารผลการประเมินกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact) จะเป็นคุณค่าทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินงานของกิจการ ซึ่งควรจะสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและพันธกิจของกิจการ (Sirilamduan et al., 2024)

2. การวิเคราะห์ผลกระทบ

การวิเคราะห์ผลกระทบเพื่อประเมิน SROI จำเป็นต้องมีการคาดคะเนผลลัพธ์ (Output) ผลกระทบส่วนเกิน (Deadweight) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) ผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) และอัตราการลดลงของประโยชน์ (Drop-off) เพื่อที่จะสามารถกำหนด กรณีฐาน (Base Case) รวมเฉพาะคุณค่าทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินโครงการเท่านั้น ซึ่งการวัดมูลค่าของผลลัพธ์ และผลกระทบที่ผู้รับผลประโยชน์จากโครงการก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจสังคม และสิ่งแวดล้อมได้มากน้อยเพียงใด จะต้องเข้าใจด้วยว่าอาจมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น เช่นเดียวกัน (Buathong et al., 2022) ซึ่งการคาดคะเนผลลัพธ์แต่ละประเด็นมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) หมายถึง ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นแม้ไม่มีการดำเนินโครงการนี้ ผู้รับประโยชน์บางคนอาจพบวิธีบรรเทาปัญหาด้วยตัวเอง หรือสภาพสังคมและเศรษฐกิจโดยรวมอาจดีขึ้นก็ได้ เช่น คนมีความสุขมากขึ้น เพราะอาชญากรรมลดลงส่งผลให้ความพึงพอใจในชีวิตเพิ่มขึ้น หรือภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรืองทำให้ คนหางานทำง่ายขึ้นส่งผลให้อัตราการว่างงานลดลง สัดส่วนผลลัพธ์ส่วนเกินที่คำนวณได้จะต้องนำมาหักออกจากตัวชี้วัดผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยการเปรียบเทียบความแตกต่างที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินกิจกรรมกับกลุ่มที่ได้รับประโยชน์ ผลการวัด

ผลลัพธ์ส่วนเกิน (Deadweight) จะเป็นเพียงค่าประมาณเท่านั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาข้อมูลที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายของแผนงานให้มากที่สุด 2) ผลลัพธ์ทดแทน (Displacement) หมายถึงกรณีที่ผลลัพธ์เชิงบวกสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มหนึ่ง ถูกชดเชยด้วยผลลัพธ์เชิงลบสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่น เช่น การที่คนหนึ่งคนได้งานทำอาจแปลว่าคนอีกคนหนึ่งต้องตกงาน ผลลัพธ์ทางสังคมคนมีงานทำมากขึ้นในกรณีนี้จะไม่เปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตามสำหรับกิจการเพื่อสังคมที่มีขนาดเล็กหรือทำงานในประเด็นปัญหาต่างๆ ที่ถูกละเลยมานาน ผลลัพธ์ทดแทนก็น่าจะมีขนาดเล็กจนไม่จำเป็นต้องคำนวณ 3) ผลจากปัจจัยอื่น (Attribution) เป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงาน/โครงการอื่นที่ร่วมส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น 4) อัตราการลดลง (Drop Off) ในสภาพความเป็นจริงที่ว่าผลลัพธ์ทางสังคมใด ๆ ก็ตาม มักเกิดขึ้นในปีแรก ๆ ของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการมากกว่าในปีท้าย ๆ การประมาณการผลลัพธ์ทางสังคมในอนาคตตลอดช่วงเวลา มากกว่า 1 ปี โดยที่กิจการจะไม่มีการลงทุนเพิ่มเติมระหว่างช่วงเวลาดังกล่าวควรทำประมาณการระยะเวลาการเกิด ประโยชน์และอัตราการลดลงของประโยชน์ (Benefit Period and Drop-off) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรช่วยกันพิจารณาว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะดำรงอยู่ได้นานเพียงใดหรือช่วงเวลาใด และการเกิดประโยชน์นั้นจะมีอัตราส่วนลดลง หรือ การเหือดหายเป็นสัดส่วนเท่าไรต่อปีหรืออาจคาดคะเนจากงานวิจัย และเอกสารทางเศรษฐศาสตร์ (Buathong et al., 2022)

จะเห็นได้ว่าเครื่องมือ SROI ช่วยให้เราสามารถวัดและประเมินมูลค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโครงการอย่างครอบคลุมและคำนึงถึงผลประโยชน์ที่กว้างขวางมากกว่าการวิเคราะห์อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนด้วยเครื่องมืออื่น ๆ ที่มุ่งเน้นการพิจารณาทางการเงิน อาทิ การวิเคราะห์ NPV (Net Present Value) และ IRR (Internal Rate of Return) การวิเคราะห์ SROI ยังสามารถแปลงผลกระทบทางสังคม สิ่งแวดล้อม หรือด้านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่การเงินให้เป็นมูลค่าทางการเงิน ทำให้สามารถนำไปเปรียบเทียบกับการลงทุนทางการเงินได้โดยตรง และคำนึงถึงการนำผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการระบุและประเมินผลกระทบ ทำให้ผลการวิเคราะห์สะท้อนความต้องการและมุมมองที่แท้จริงของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการหรือกิจกรรมนั้น จึงเป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในการลงทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมหรือโครงการเพื่อสังคม ซึ่งผลลัพธ์จากการประเมินจะช่วยให้สามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนหรือการดำเนินโครงการได้อย่างรอบคอบ ช่วยให้สามารถประเมินความยั่งยืนของโครงการได้ในระยะยาว (Sirilamduan et al., 2024; The Office of the Third Sector [OTS], 2009)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

SROI ถูกนำไปใช้เพื่อการวิเคราะห์โครงการเพื่อสังคมต่าง ๆ อย่างแพร่หลายทั้งในภาคเกษตรกรรม ภาคการค้า การพัฒนาชุมชน ตลอดจนงานวิจัยในบริบทการกักกันซึ่งมีวัตถุประสงค์ใกล้เคียงกับงานวิจัยฉบับนี้ เพราะผลลัพธ์จากการวิเคราะห์สามารถใช้ในการตัดสินใจด้านการลงทุน การวางแผนกลยุทธ์ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีการบริหารจัดการโครงการได้อย่างเหมาะสม อาทิ

Setthasakko and Kanthiya (2020) มีการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โดยใช้โรงแรมรักษ์สิ่งแวดล้อมในประเทศไทยเป็นกรณีศึกษาด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และสังเกตการแบบไม่มีส่วนร่วม สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักประกอบด้วย โรงแรม ชุมชนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน เป็นผลบวกมีค่าเท่ากับ 3.71 หมายความว่า เงินลงทุน 1 บาทที่จ่ายลงทุนได้ทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับสังคมได้เท่ากับ 3.71 บาท

Ariyawong (2021) ศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างความยั่งยืนของกลุ่มผ้าทอที่กระตุกไหลหินตะวันตก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง โดยรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ปฏิบัติงาน (สมาชิกกลุ่มทอผ้า) และกลุ่มผู้สนับสนุนจำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและใช้การคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ตลอดจนใช้การวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) โดยผลการศึกษาค้นพบว่าค่าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของกลุ่มทอผ้าที่กระตุกไหลหินตะวันตก มีค่าเท่ากับ 0.99 ซึ่งหมายถึงผลลัพธ์ของกิจกรรมก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมที่น้อยกว่ามูลค่าลงทุนตั้งต้น กล่าวคือทุก ๆ การลงทุน 1 บาท จะได้ผลตอบแทนกลับมา 0.99 บาท แสดงว่าผลประโยชน์การได้ผลขาดทุนหรือไม่ทำให้เกิดมูลค่าทางสังคมเพิ่มขึ้นซึ่งควรได้รับการพัฒนาและปรับปรุงในจุดบกพร่องในการดำเนินโครงการ

จากงานวิจัยการประเมินผลตอบแทนทางสังคม กรณีศึกษา: การพัฒนาการเรียนรู้อาชีพแพทย์ฉุกเฉินพื้นที่จังหวัดเชียงรายของ Yutto et al. (2023) พบว่าจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วย นักเรียน ครู และผู้ปกครอง ที่เข้าร่วมขยายเครือข่ายกิจกรรม เลือกรูปแบบแบบเจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ผลพบว่า มูลค่าผลตอบแทนทางสังคมที่คำนวณ เท่ากับ 28.43 บาท ความหมายถึงงบประมาณโครงการในทุกๆ 1 บาทที่ดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้อาชีพแพทย์ฉุกเฉินพื้นที่จังหวัดเชียงราย จะได้ผลตอบแทนคืนมา 28.43 บาท

Buathong et al. (2022) รายงานการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการจัดหาเมล็ดกาแฟจากชุมชน และโครงการไทยเด็ดซึ่งดำเนินการโดยบริษัท ปตท. น้ำมัน และการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) หรือ โออาร์ (OR) พบว่า ผลจากการดำเนินกิจกรรมในโครงการจัดหาเมล็ดกาแฟจากชุมชน ได้สร้างผลกระทบด้านเศรษฐกิจ เป็นมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) หรือมูลค่าผลประโยชน์สุทธิ จำนวน 26,768,443.75 บาท โดยมีดัชนี ROI เท่ากับ 1.21 จากผลการประเมินแสดงให้เห็นว่า การที่บริษัท OR สนับสนุนงบประมาณ ดำเนินโครงการจัดหาเมล็ดกาแฟจากชุมชนได้ก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่สังคม และสิ่งแวดล้อมแล้วในปัจจุบัน ขณะเดียวกันสำหรับผลการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการไทยเด็ดพบว่า ยังไม่เกิดผลกระทบอย่างคุ้มค่า เนื่องจากการขับเคลื่อนของโครงการนี้ มีการลงทุนในการประชาสัมพันธ์ในสินค้าสูงถึง 40 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2566 ซึ่งผลลัพธ์จากการโฆษณา จำเป็นต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความรับรู้ให้แก่ผู้บริโภคอย่างน้อย 3 ปี ดังนั้น เมื่อพิจารณาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นใน 3 ปีข้างหน้า หลังจากที่มีการประชาสัมพันธ์สินค้าของโครงการแล้วจึงจะเกิดความคุ้มค่าในการลงทุน

Seeputsuk et al. (2024) ประเมินผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ของโครงการการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อเสริมพลังความเป็นไปได้ในการแก้ปัญหาครัวเรือนยากจน โดยการรวบรวมข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งประกอบด้วยกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนเกาะหมาก เครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนพัทลุง กลุ่มชาวประมง กลุ่มสตรี และกลุ่มเปราะบางของครัวเรือนยากจน ผลพบว่าโครงการได้สร้างมูลค่าผลประโยชน์ปัจจุบันสุทธิที่เกิดขึ้นแก่สังคม 1,979,260.94 บาท ต้นทุนของโครงการคือ 1,000,000 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลประโยชน์สุทธิ (NPV) 979,260.94 ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) คิดเป็น 1.98 เท่า และมีอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) คิดเป็น 67.27% ซึ่งเป็นผลมาจากการบริหารจัดการโครงการที่ดี การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการที่โครงการมีกิจกรรมที่สามารถสร้างโอกาสในการพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

Phoojinda and Nootimtong (2558) วิเคราะห์ SROI ของโครงการการจัดการสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนโดยใช้หลักนิเวศวิทยาอุตสาหกรรม กรณีศึกษา ชุมชนเลม็ด ตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ดำเนินการผ่านกิจกรรมหลัก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทำนาข้าวและข้าวซ้อมมือ กลุ่มผู้

เลี้ยงเปิดโซ่บ้านนาทราย และกลุ่มวิสาหกิจไข่เค็ม อสม. โดยมีการเปรียบเทียบ SROI ก่อนและหลังการประยุกต์หลักนิเวศวิทยาอุตสาหกรรมในการทำกิจกรรม ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการประยุกต์หลักนิเวศวิทยาอุตสาหกรรมในการทำกิจกรรมของกลุ่มทำนาข้าวและข้าวซ้อมมือ มีค่า SROI เท่ากับ 0.84 กลุ่มผู้เลี้ยงเปิดโซ่บ้านนาทราย มีค่า SROI เท่ากับ 63.26 และกลุ่มวิสาหกิจไข่เค็ม อสม. มีค่า SROI เท่ากับ 8.41 และหลังการประยุกต์ใช้หลักนิเวศวิทยาอุตสาหกรรมในการทำกิจกรรมของกลุ่มทำนาข้าวและข้าวซ้อมมือ มีค่า SROI เท่ากับ 1.28 กลุ่มผู้เลี้ยงเปิดโซ่บ้านนาทราย มีค่า SROI เท่ากับ 96.50 และกลุ่มวิสาหกิจไข่เค็ม อสม. มีค่า SROI เท่ากับ 9.43 แสดงให้เห็นว่าหลังการประยุกต์หลักนิเวศวิทยาอุตสาหกรรมในการทำกิจกรรมนั้น มีค่า SROI สูงกว่าก่อนการประยุกต์หลักนิเวศวิทยาอุตสาหกรรมในการเชื่อมโยงกิจกรรม

ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงประเมินผล (Evaluation Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีแนวทางในการคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนดังนี้

$$\text{ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน} = \frac{\text{ผลตอบแทนสุทธิ}}{\text{ต้นทุนสุทธิ}}$$

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ (Content Analysis) และวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน โดยคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ซึ่งมีเกณฑ์การแปลความหมายค่า SROI ดังนี้

SROI น้อยกว่า 1.00 หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมที่น้อยกว่ามูลค่าลงทุนตั้งต้น ผลประกอบการได้ผลขาดทุน หรือไม่ทำให้เกิดมูลค่าทางสังคมเพิ่มขึ้น ควรได้รับการพัฒนาและปรับปรุงในจุดบกพร่อง

SROI เท่ากับ 1.00 หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมไม่ก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมจากมูลค่าลงทุนตั้งต้น ผลประกอบการไม่ขาดทุนและไม่กำไร หรือไม่ทำให้เกิดมูลค่าทางสังคม ควรได้รับการพัฒนาและปรับปรุง เพื่อให้ส่งผลกระทบต่อสังคมชุมชนมากขึ้น

SROI มากกว่า 1.00 หมายถึง ผลลัพธ์ของกิจกรรมก่อให้เกิดผลตอบแทนทางสังคมจากมูลค่าลงทุนตั้งต้น ผลประกอบการได้กำไร หรือมีมูลค่าทางสังคมที่เพิ่มขึ้น ควรรักษาจุดแข็งไว้และหาแนวทางพัฒนาต่อยอดให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สำหรับกระบวนการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนการเตรียมข้อมูล และการสรุปผลการประเมิน สำหรับส่วนแรกมีขั้นตอนคือ การระบุขอบเขตการประเมิน (Scope) และการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เส้นทางการส่งผลกระทบต่อสังคม (Social Impact Assessment: SIA) การวิเคราะห์ผลประโยชน์ (Benefits) และการวิเคราะห์ผลกระทบกรณีฐาน (Base Case Scenarios) โดยผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลดังกล่าวในประเด็นของระเบียบวิธีการศึกษา สำหรับส่วนที่ 2 จะเป็นการเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์โดยรวมผลกระทบกรณี และสรุปผลการประเมิน จะเป็นการนำเสนอในส่วนของผลการวิจัยและสรุปผล อภิปรายผลการวิจัย

การระบุขอบเขตการประเมิน (Scope) และการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders)

“โครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งัน จังหวัดพัทลุงโมเดล” มีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาอาชีพ และครัวเรือนยากจนเป้าหมายผ่านการนำองค์ความรู้หลักและองค์ความรู้เสริม ตลอดจนนวัตกรรม พร้อมใช้หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสม (Appropriate Technology) ที่ได้จากมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐ และองค์ความรู้จากภูมิปัญญาจากผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา มาบูรณาการแบบมีส่วนร่วมให้เหมาะสมกับบริบทของระบบนิเวศของพื้นที่ บริบทของชุมชน และบริบทของกลุ่มเป้าหมาย ผ่านกิจกรรมย่อยทั้ง 6 ภายใต้โมเดลการเลี้ยงแพะหะแก้งัน (Operating Model) ดังนั้นการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ของโครงการจึงต้องกำหนดขอบเขตการประเมินจากผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม

นอกจากนี้ในการกำหนดขอบเขตการประเมิน จำเป็นต้องมีการกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการประเมินอย่างชัดเจน เพื่อให้มั่นใจว่ากลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่คัดเลือกมาเป็นผู้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องโดยตรงกับขอบเขตหรือกิจกรรมที่กำลังจะวัดผล เป็นผู้ได้รับผลกระทบและเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยคณะผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง หรือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง (Direct Stakeholder) ที่อยู่ในห่วงโซ่มูลค่า ได้แก่ คนเปราะบางซึ่งหมายถึงผู้ที่มีฐานะยากจนและมีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน โดยเส้นความยากจน (Poverty Line) เป็นเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเพื่อระบุระดับรายได้ขั้นต่ำที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หากบุคคลหรือครัวเรือนมีรายได้ต่ำกว่าเกณฑ์นี้ จะถือว่าอยู่ในสถานะความยากจน โดยงานวิจัยนี้ศึกษากลุ่มคนเปราะบางในพื้นที่ 5 อำเภอ ในจังหวัดพัทลุง ได้แก่ อำเภอปากพะยูน 18 คน อำเภอกงหรา จำนวน 11 คน อำเภอป่าบอน จำนวน 24 คน อำเภอตะโหมด จำนวน 36 คน และอำเภอป่าพะยอม จำนวน 13 คน โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล (Key Informants) แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากการมีส่วนร่วมและมีบทบาทการทำกิจกรรมของโครงการ 3 กลุ่ม คือ ผู้นำและสมาชิกกลุ่มผู้กลุ่มเลี้ยงแพะ กลุ่มทำปุ๋ย และกลุ่มเครื่องแกง เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม (SIA) ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นกับกิจกรรม

ในส่วนของการกำหนดขอบเขตการประเมินด้านกรอบระยะเวลา โครงการวิจัยนี้เป็นโครงการที่เริ่มดำเนินงานในปี 2565 และมีการวางแผนและดำเนินงานประเมินผลลัพธ์ทางสังคมตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงวางขอบเขตการประเมินผลตอบแทนทางสังคม โดยเป็นการวิเคราะห์ SROI ใน 2 ช่วงเวลา ประกอบด้วย 1) การประเมินผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม (Ex-Post Evaluation) ซึ่งเป็นช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 ถึง ปี พ.ศ. 2566 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาการเริ่มต้นโครงการวิจัยในปีที่ 1 ที่ยังคงมีการดำเนินการและได้รับงบประมาณต่อเนื่องให้แก้ไขปัญหาความยากจนของกลุ่มเป้าหมายในปีที่ 2 และ 2) การประเมินผลกระทบทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Ex-Ante Evaluation) อีก 5 ปีข้างหน้า ในช่วงเวลาระหว่าง ปี พ.ศ. 2567 ถึง ปี พ.ศ. 2571 โดยกำหนดอัตราคิดลดเท่ากับร้อยละ 5.00 ซึ่งเป็นอัตราผลตอบแทนพันธบัตรรัฐบาล และกำหนดปีฐาน ณ ปี พ.ศ.2565 ดังนั้นการประเมินความคุ้มค่าจากการลงทุนครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการประเมินไว้ 7 ปี ซึ่งเป็นไปตามหลักการของศูนย์วิจัยและพัฒนาเครื่องมือการประเมินผลตอบแทนทางสังคม (Research Centre for Social Return on Investment)

สำหรับการวิเคราะห์ต้นทุนดำเนินโครงการวิจัย “โครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งัน จังหวัดพัทลุงโมเดล” มีต้นทุนในปีที่ 1 (พ.ศ.2565) จำนวน 1,530,000 บาท และต้นทุนปีที่ 2 (พ.ศ.2566) จำนวน 2,700,000 บาท รวมงบประมาณทั้งสิ้น 4,230,000 บาท (เมื่อปรับมูลค่าปัจจุบันสุทธิ PV : Total Cost ณ ปีฐาน เท่ากับ 4,101,428.57 บาท) โดยกำหนดอัตราคิดลดเท่ากับร้อยละ 5.00 ซึ่ง

ต้นทุนในส่วนนี้จะถูกนำมาคำนวณมูลค่าผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นหลังเสร็จสิ้นกิจกรรม (Ex-Post Evaluation) ซึ่งเป็นช่วงเวลาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2565 ถึง ปี พ.ศ. 2566 และการคำนวณมูลค่าผลกระทบทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต (Ex-Ante Evaluation) ช่วงเวลาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2567 ถึง ปี พ.ศ. 2571)

ผลการศึกษา

1. เส้นทางการสู่ผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment)

การดำเนินโครงการวิจัย “โครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งัน จังหวัดพัทลุงโมเดล” มีการวิเคราะห์ข้อมูลเส้นทางการสู่ผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) เพื่อประเมินความสำเร็จของโครงการซึ่งประกอบด้วย (1) ปัจจัยนำเข้า (Input) คือ ทรัพยากรที่ลงทุนในโครงการ (2) กิจกรรม (Activity/Process) คือ กิจกรรมที่ลงมือปฏิบัติการในการดำเนินโครงการวิจัย (3) ผลผลิต (Output) คือ ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการ (4) ผู้ใช้ประโยชน์ (User/Stakeholder) โดยในที่นี้ ผู้ที่ได้รับประโยชน์คือ กลุ่มคนเปราะบางเป้าหมายที่ได้รับการค้นหาและสอบถามจากฐานข้อมูล TPMAP เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในพื้นที่จังหวัดพัทลุง ดังที่ได้อธิบายรายละเอียดในข้อ 1) (5) ผลลัพธ์ (Outcome) คือ ผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้ได้รับประโยชน์จากการดำเนินโครงการวิจัย และ (6) ผลกระทบ (Impact) คือ ผลจากการดำเนินโครงการวิจัยที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และประเทศ โดยเส้นทางการสู่ผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ของโครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งัน จังหวัดพัทลุงโมเดล มีรายละเอียด ดังนี้

Table 1 Social Impact Assessment: SIA

Input	Activities	Output	User	Outcome	Impact
Project budget	Developing an Information System for Farm Records and Animal Health	Information System for Farm Records and Animal Health: 1 system	Goat farms and the goat farmers in the targeted areas: 81 farms	Farms and group members have tools for farm management to make efficient decision-making.	1. Increase market opportunities for selling goat meat. 2. Improved income and a better economic and social status.
	Designing, Developing, and Installing Smart Farming Systems	Smart Farm for the goat farming: 1 farm	Goat farm in Pa Payom: 22 people	1. Reduce mortality rate. 2. Reduce costs in sheep care.	3. Economically and socially uplifted disadvantaged groups, fostering long-term sustainability within the community.
Researchers	Transferring technology and training target groups on the use of smart farming systems.	The goat farmers group has the knowledge and ability to use smart farming systems: 22 people	Goat farm in Pa Payom: 22 people	Upskill in using smart farming systems for goat farming.	4. Farm waste materials are utilized beneficially and contribute to sustainable environmental practices.
Research assistants	Training on waste management from farms to enhance value-added.	A targeted group of 77 individuals has received knowledge and skills in managing farm waste to increase its value, and has developed new value-added products.	Target group in the areas: 77 people	1. The target group poses new products, leading to new occupations that contribute to more income. 2. The targeted individuals are involved in group activities to	5. Promote sustainable livelihoods,

			strengthen the community in the area.	empowering groups to become self-reliant.
Training on Developing High-Quality Curry Paste Production	Curry paste product: 1 product	Target group in Ta Mod: 15 people	Quality of the curry paste products with OTOP standard certified	

2. ผลประโยชน์ (Benefits)

การดำเนินโครงการ “การเลี้ยงแพะหะแก้งจัน จังหวัดพัทลุงโมเดล” ที่ดำเนินการตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2565 ถึง ปี พ.ศ. 2566 เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรมต่อการดำรงชีพ 5 มิติ ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน (Sustainable Livelihood Framework: SLF) โดยกลุ่มผู้รับประโยชน์ หรือ กลุ่มคนเปราะบางเป้าหมายเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านทักษะและความรู้ที่เพิ่มขึ้น ด้านการเลื่อนขั้นทางสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกายภาพ อย่างไรก็ตามเมื่อทำการพิจารณาผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นก่อนนำเข้าสู่การประเมิน SROI พบว่า ผลประโยชน์บางรายการเป็นผลประโยชน์ที่สอดแทรกอยู่ในผลประโยชน์หลัก ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงทำการวิเคราะห์ผลประโยชน์ให้เป็นไปตามหลักการประเมิน SROI ที่ต้องคำนึงถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จนถึงการวิเคราะห์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกรอบคิดของทฤษฎีการเปลี่ยนแปลง (Theory of Change) เพื่อพิจารณาความเชื่อมโยงของกิจกรรม ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการที่เป็นเหตุเป็นผล ก่อนจะสกัดมาเป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริงจากการดำเนินโครงการ และเลือกค่าแทนทางการเงินภายใต้ข้อมูลที่มาจากแหล่งที่มาที่ได้มาตรฐาน เพื่อให้การประเมินมีความน่าเชื่อถือ

จากการวิเคราะห์และกลั่นกรองผลประโยชน์ให้เป็นไปตามหลักการประเมิน SROI สรุปได้ว่ามีผลประโยชน์รวมของการดำเนินโครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งจัน จังหวัดพัทลุงโมเดล รวม 15 ผลประโยชน์ แบ่งออกเป็น ผลประโยชน์จาก 3 กิจกรรมหลัก คือ ผลประโยชน์จากกิจกรรมการเลี้ยงแพะ (ผลประโยชน์ที่ 1 ถึง 9) ผลประโยชน์จากกิจกรรมการผลิตเครื่องแกง (ผลประโยชน์ที่ 10 ถึง 12) และผลประโยชน์จากการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง (ผลประโยชน์ที่ 13 ถึง 15) ดังนี้

ผลประโยชน์ที่ 1 รายได้จากการขายแพะของคนเปราะบางในพื้นที่ อำเภอบางขัน อำเภอป่าพะยอม อำเภอตะโหมด อำเภอป่าบอน อำเภอกงหรา และอำเภอป่าพะยอม โดยในปี พ.ศ. 2565 ฟาร์มของคนเปราะบางเป้าหมายในพื้นที่มีแพะจำนวน 24 ตัว ซึ่งมีต้นทุนการซื้อแพะและเลี้ยงแพะเฉลี่ยตัวละ 1,500 บาท และขายแพะในราคา 2,500 บาท ต่อตัว ดังนั้นในปีแรกจึงมีรายได้ 24,000 บาท สำหรับปี ที่ 2 (ปี พ.ศ. 2566) การรวมกลุ่มการเลี้ยงแพะกลุ่มเปราะบางในอำเภอบางขันมีปัญหาอุปสรรคขาดความร่วมมือร่วมใจกัน ทำให้จำนวนแพะลดลงเหลือเพียง 16 ตัว ก่อเกิดเป็นรายได้ 16,000.00 ต่อปี ทั้งนี้คณะผู้วิจัยจึงได้ลงพื้นที่ไปยังชุมชนเป้าหมายอย่างใกล้ชิดเพื่อให้สามารถเลี้ยงแพะได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้คาดการณ์จำนวนแพะเฉลี่ยในพื้นที่เป้าหมายของปีต่อไป เป็นจำนวน 22 ตัว ดังนั้นผลประโยชน์สุทธิที่จะเกิดขึ้นในปีต่อไปเป็นรายได้จากการขายแพะจำนวน 22,000 บาท

ผลประโยชน์ที่ 2 รายได้จากการรับจ้างฆ่าแพะและแพะ อำเภอตะโหมด และอำเภอกงหรา สำหรับผลประโยชน์ในข้อนี้ มีความเชื่อมโยงกับหลักความเชื่อ และศาสนาของกลุ่มเปราะบางเป้าหมาย โดยมีความเชื่อว่า แพะจะต้องทำการเชือดโดยผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับในพิธีกรรมการเชือดแพะภายใต้หลักศาสนาและความเชื่อของชาวมุสลิมที่ต้องถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดโดยการเชือดตามหลักศาสนามีข้อกำหนดสำคัญบางประการ เช่น สถานที่เชือดต้องสะอาด อย่าให้สัตว์ตกใจก่อนเชือด ถ้าสัตว์ตกใจเลือดจะแข็งและข้นและจะปล่อยสารพิษทั่วร่างกาย กรรมก็จะตกแก่ผู้เชือดด้วย ซึ่งความต้องการแพะ

เชือดเพื่อใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ มีจำนวน 84 ตัวต่อปี โดยมีค่าจ้างเชือด 300 บาท ต่อตัว ดังนั้นจึงเกิดเป็นรายได้แก่กลุ่มเปราะบางที่ปีละ 25,200 บาท

ผลประโยชน์ที่ 3 รายได้จากผลิตภัณฑ์เนื้อแพะชำแหละ และอำเภอดะโหมด และอำเภอกงหรา รายได้จากผลิตภัณฑ์เนื้อแพะชำแหละ สืบเนื่องมาจากรายได้ที่เกิดจากการเชือดแพะ โดยผู้เชือดสามารถขายได้ราว 60 ตัว ต่อปี ซึ่งแพะ 1 ตัว มีน้ำหนักเนื้อแพะที่สามารถขายได้ 30 กิโลกรัม ซึ่งมีต้นทุนแพะ 50 บาทต่อกิโลกรัม คิดเป็นต้นทุนรวม 90,000 บาท ต่อปี ทั้งนี้ ราคาขายเนื้อแพะชำแหละคิดเป็น 130 บาท ต่อ กิโลกรัม ดังนั้น รายได้จากการขายแพะจึงเท่ากับ 234,000 บาท โดยเมื่อหักลบกับต้นทุนรวมแล้ว รายได้ผลประโยชน์สุทธิของผลประโยชน์จึงกลายเป็น 144,000 บาท

ผลประโยชน์ที่ 4 ต้นทุนการเลี้ยงแพะลดลงจากการประหยัดค่ายาและเวชภัณฑ์ในการดูแลสุขภาพแพะเมื่อมีระบบสมาร์ตฟาร์ม จากการดำเนินโครงการวิจัยโดยมีการยกระดับฟาร์มของกลุ่มเป้าหมายในอำเภอบำเพ็ญ สู่สมาร์ตฟาร์มเพื่อช่วยเพิ่มความสะดวกให้กับผู้เลี้ยงแพะ ทำให้สามารถติดตามพฤติกรรมของแพะ โดยใช้เซ็นเซอร์ตรวจวัด รวมทั้งระบบแจ้งเตือนทางสมาร์ตโฟนกลับมายังผู้ดูแลแพะ เพื่อป้องกันการเจ็บป่วยเบื้องต้น พบว่าจะช่วยให้ฟาร์มลดอัตราค่ายาและเวชภัณฑ์ ซึ่งจากเดิมมีค่าใช้จ่ายด้านยาและเวชภัณฑ์เดือนละ 218.18 บาท โดยการใช้งานระบบสมาร์ตฟาร์มจะช่วยลดค่าใช้จ่ายในอัตราร้อยละ 10 ต่อเดือน ดังนั้นระบบสมาร์ตฟาร์มช่วยให้ฟาร์มสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายด้านยาและเวชภัณฑ์ในการดูแลสุขภาพแพะปีละ 261.82 บาท

ผลประโยชน์ที่ 5 ลดอัตราการตายของแพะจากการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกฟาร์มและสุขภาพสัตว์ของฟาร์ม โดยแพะจากฟาร์มในเครือข่ายและฟาร์มแพะเป้าหมายที่มีการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกฟาร์มและสุขภาพสัตว์ มีจำนวน 332 ตัว ซึ่งจากการศึกษาพบว่า แพะจากแต่ละฟาร์มมีโอกาสตายได้เฉลี่ยร้อยละ 7.23 ดังนั้นจึงมีจำนวนแพะจากฟาร์มในเครือข่ายและฟาร์มเป้าหมายตายจำนวน 24 ตัว ต่อปี โดยหากมีการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกฟาร์มและสุขภาพสัตว์จะช่วยให้แพะมีอัตราการตายลดลงเหลือเพียงร้อยละ 7 คิดเป็นจำนวนแพะที่ตาย 17 ตัว ต่อปี เมื่อนำมาคิดมูลค่าราคาขายแพะเฉลี่ยต่อตัวในราคาตัวละ 2,500 บาทแล้ว มูลค่าการตายของแพะที่ลดลงสามารถเป็นรายได้ถึง 42,500 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 6 จำนวนคนจากกลุ่มผู้เลี้ยงแพะที่สามารถเป็นวิทยากรได้ จากการพัฒนาและส่งเสริมให้กลุ่มเปราะบางเป้าหมายประกอบอาชีพการเลี้ยงแพะแบบกลุ่ม พบว่า มีสมาชิกคนเปราะบางที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการเลี้ยงแพะแบบกลุ่มที่สามารถเป็นวิทยากรได้จำนวน 1 คน คือ นายไชยวัฒน์ เส้นบัตร พื้นที่ อำเภอกงหรา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนปันปัน น้ำตกลมโนราห์ ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่มีมูลค่าในแง่ของความรู้ที่สามารถนำไปถ่ายทอดต่อสมาชิกในชุมชนหรือผู้สนใจอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างอาชีพและสร้างรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ แม้ว่า จะไม่ได้เป็นผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจโดยตรง แต่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านทุนมนุษย์ โดยแทนค่าทางการเงินจากอัตราผลตอบแทนวิทยากรในอัตรา 600 บาท ต่อชั่วโมง และมีจำนวนชั่วโมงที่ถ่ายทอดต่อปี 6 ชั่วโมง จึงก่อเกิดเป็นผลประโยชน์ 3,600 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 7 จำนวนผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่เกิดใหม่จากการดำเนินโครงการเลี้ยงแพะฯ อำเภอกงหรา เนื่องจากในพื้นที่อำเภอกงหราแต่เดิมนั้นไม่เคยมีการเลี้ยงแพะมาก่อน ผลจากการดำเนินโครงการในการเข้าไปพัฒนาและส่งเสริมการเลี้ยงแพะแบบกลุ่ม จึงก่อเกิดการสร้างกลุ่มอาชีพใหม่ที่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มอาชีพจะไม่สามารถประสบความสำเร็จและดำเนินการต่อเนื่องได้หากขาดผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นผลลัพธ์ทางตรงจากการดำเนินโครงการ ซึ่งมีจำนวน 3 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2566 ที่คณะผู้วิจัยได้ขยายการ

ดำเนินงานไปยังพื้นที่อื่น ๆ ในจังหวัดพัทลุงเพิ่มเติม พบว่ามีผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมจำนวน 2 ราย ในพื้นที่อำเภอตะโหมด แม้ว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะไม่ได้เป็นผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเงินโดยตรง แต่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านทุนมนุษย์ โดยแทนค่าทางการเงินจากค่าลงทะเบียนอบรมหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลง คิดเป็น 3,500 บาท ต่อคน ดังนั้น จึงเกิดเป็นผลประโยชน์สุทธิรวม 10,500 บาท

ผลประโยชน์ที่ 8 ลดเวลาการบริหารจัดการฟาร์มจากการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกฟาร์มและสุขภาพสัตว์ จากการศึกษาข้อมูลของฟาร์มแพะในเครือข่ายและฟาร์มแพะเป้าหมายจำนวน 81 ฟาร์มพบว่า ต้องใช้เวลาในการบันทึกข้อมูลต่าง ๆ ของฟาร์มกว่า 6 ชั่วโมงต่อวัน ดังนั้นจึงมีชั่วโมงรวมในการบันทึกข้อมูลของทั้ง 81 ฟาร์มต่อปีรวม 486 ชั่วโมง อย่างไรก็ตามภายหลังจากการส่งเสริมการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกฟาร์มและสุขภาพสัตว์ที่มีการใช้งานง่ายและสะดวกรวดเร็วผ่าน smartphone ทำให้ระยะเวลาที่ใช้ในการบันทึกข้อมูลลดลง 30 นาที แสดงว่าเกษตรกรจะใช้เวลาในการบันทึกข้อมูลฟาร์มลดลงเหลือเพียง 5 ชั่วโมง 30 นาที โดย เมื่อคิดรวมทั้ง 81 ฟาร์ม จะสามารถลดชั่วโมงการทำงานลงได้ถึง 40.5 ชั่วโมงต่อปี อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนี้อาจไม่สามารถตีมูลค่าเป็นตัวเงินได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงมีการแทนค่าทางการเงินโดยคิดจากอัตราค่าแรงขั้นต่ำต่อชั่วโมงของจังหวัดพัทลุงที่มีค่าแรง 37.5 บาท ต่อชั่วโมง ซึ่งผลประโยชน์จากการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกฟาร์ม สามารถคำนวณได้จาก จำนวนชั่วโมงต่อวันในการบันทึกข้อมูลที่ลดลงทั้งหมด (40.5 ชั่วโมง) x ค่าแรงขั้นต่ำต่อชั่วโมง จังหวัดพัทลุง (37.5 บาท) x จำนวนวันที่บันทึกข้อมูลผ่านระบบสารสนเทศในปี พ.ศ. 2566 (60 วัน) เมื่อรวมจำนวนวันทำการจะเห็นได้ว่า ฟาร์มทั้ง 81 ฟาร์มที่ใช้ระบบสารสนเทศบันทึกฟาร์มและสุขภาพสัตว์จะมีผลประโยชน์รวมเป็นมูลค่า 91,125 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 9 คนเปราะบางสิ่งแวดล้อมดีขึ้นจากการลดการใช้สารเคมีในการกำจัดหญ้า การส่งเสริมการเลี้ยงแพะแบบกลุ่มนั้น นอกจากจะก่อให้เกิดรายได้แก่กลุ่มเปราะบางเป้าหมายที่ได้จากการขายแพะแล้ว อีกหนึ่งผลประโยชน์ที่เชื่อมโยงในห่วงโซ่คุณค่าการเลี้ยงแพะคือตลาดอาหารแพะ ทั้งอาหารหยาบ อาหารชิ้น และอาหารหมักที่ต้องผ่านกระบวนการหรือกรรมวิธีต่าง ๆ ในการแปรรูปเพื่อให้มีธาตุอาหารที่เหมาะสมต่อการดูแลแพะและเพิ่มอัตราการแร่นั้นเนื้อ อย่างไรก็ตามอีกหนึ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการคือ อาหารแพะจากแหล่งธรรมชาติ ซึ่งมาจากการตัดหญ้าในสวนยางพาราเพื่อนำไปเป็นอาหารให้แพะที่แต่เดิมชาวสวนยางจะต้องใช้สารเคมีเพื่อกำจัดหญ้าและวัชพืช โดยมีค่าใช้จ่ายในการซื้อสารเคมีกำจัดหญ้าต่อไร่ราว 50 บาท และค่าแรงที่ใช้ 350 บาทต่อไร่ และมีการใช้สารเคมี 1 ครั้งต่อปี ดังนั้น จึงเกิดเป็นผลประโยชน์ในด้านสิ่งแวดล้อมจากการช่วยลดการใช้สารเคมีในการกำจัดหญ้า คิดเป็นมูลค่า 17,500 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 10 รายได้จากการขายผลิตภัณฑ์เครื่องแกง ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เริ่มดำเนินการในปีที่ 2 (ปี พ.ศ.2566) ทั้งนี้จากการส่งเสริมอาชีพให้กลุ่มเปราะบางรวมกลุ่มเพื่อผลิตเครื่องแกงพบว่าในปีแรก (ปี พ.ศ.2566) กลุ่มสามารถผลิตเครื่องแกงได้ในปริมาณ 100 กิโลกรัมต่อปี ขณะเดียวกันคาดการณ์ว่าปีต่อไปกลุ่มจะพัฒนาทักษะฝีมือในการผลิตและสามารถได้ผลผลิตเครื่องแกงเพิ่มมากขึ้นเป็นระยะ โดยในปี พ.ศ. 2567 จะผลิตได้ 200 กิโลกรัมต่อปี และเพิ่มเป็นปริมาณ 500 กิโลกรัมต่อปีในปีที่ 4 เป็นต้นไป ทั้งนี้กลุ่มมีต้นทุนการผลิตเครื่องแกงที่ 125 บาท ต่อกิโลกรัม สำหรับราคาขายคิดเป็น 170 บาท ต่อกิโลกรัม ดังนั้นผลประโยชน์ในปีแรกที่เป็นรายได้จากการขายผลิตภัณฑ์ เป็นเงิน 4,500 บาท และจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นในปีต่อ ๆ ไปตามแนวโน้มปริมาณการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น

ผลประโยชน์ที่ 11 จำนวนคนจากกลุ่มผู้ผลิตเครื่องแกงที่สามารถเป็นวิทยากรได้ (อำเภอตะโหมด) จากการพัฒนาและส่งเสริมให้กลุ่มเปราะบางเป้าหมายประกอบอาชีพการผลิต

เครื่องแกง พบว่า มีสมาชิกคนเปราะบางที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตเครื่องแกงที่สามารถเป็นวิทยากรได้จำนวน 1 คน พื้นที่ อำเภอดงหลวง กลุ่มเครื่องแกงแพะหะชุมชนจังหวัดพัทลุง ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่มีมูลค่าในแง่ของความรู้ที่สามารถนำไปถ่ายทอดต่อสมาชิกในชุมชนหรือผู้สนใจอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างอาชีพและสร้างรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจโดยตรง แต่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านทุนมนุษย์ โดยแทนค่าทางการเงินจากอัตราผลตอบแทนวิทยากรในอัตรา 600 บาท ต่อชั่วโมง และมีจำนวนชั่วโมงที่ถ่ายทอดต่อปี 6 ชั่วโมง จึงก่อให้เกิดเป็นผลประโยชน์ 1,800 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 12 จำนวนผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่เกิดใหม่จากการดำเนินโครงการเครื่องแกงฯ อำเภอดงหลวง เนื่องจากในพื้นที่อำเภอดงหลวงแต่เดิมนั้นไม่เคยมีการรวมกลุ่มผลิตเครื่องแกงมาก่อน ผลจากการดำเนินโครงการในการเข้าไปพัฒนาและส่งเสริมรวมกลุ่มผลิตเครื่องแกง จึงก่อให้เกิดการสร้างกลุ่มอาชีพใหม่ที่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มอาชีพจะไม่สามารถประสบความสำเร็จและดำเนินการต่อเนื่องได้หากขาดผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นผลลัพธ์ทางตรงจากการดำเนินโครงการ ซึ่งมีจำนวน 1 คน พื้นที่ อำเภอดงหลวง กลุ่มเครื่องแกงแพะหะชุมชนจังหวัดพัทลุง แม้ว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะไม่ได้เป็นผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเงินโดยตรง แต่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านทุนมนุษย์ โดยแทนค่าทางการเงินจากค่าลงทะเบียนอบรมหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลง คิดเป็น 3,500 บาท ต่อคน ดังนั้น จึงเกิดเป็นผลประโยชน์สุทธิรวม 3,500 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 13 รายได้จากผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง อำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา และอำเภอป่าพะยอม จากการขยายผลในเชิงพื้นที่ ซึ่งคณะผู้จัดทำได้ดำเนินการส่งเสริมให้ความรู้และฝึกทักษะการทำผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงจากเศษวัสดุท้องถิ่นเพื่อต้องการมีส่วนร่วมจากกลุ่มคนเปราะบางเป้าหมายในพื้นที่ อำเภอปากพะยูน อำเภอกงหรา และอำเภอป่าบอน จึงก่อให้เกิดเป็นรายได้จากการจำหน่ายปุ๋ยฯ ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละพื้นที่มีบริบทและความพร้อมที่แตกต่างกัน ทำให้ปริมาณการผลิตปุ๋ย ต้นทุน และราคาขายปุ๋ยของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน ดังนี้

(1) อำเภอปากพะยูน มีปริมาณปุ๋ยที่ผลิตได้และราคาขายที่ 15 บาท ต่อกิโลกรัม รวม 564,480.00 บาท โดยมีต้นทุนที่ 270,197.76 บาท ต่อปี คิดเป็นรายได้ 294,282.24 บาทต่อปี

(2) อำเภอกงหรา มีปริมาณปุ๋ยที่ผลิตได้และราคาขายที่ 18 บาท ต่อกิโลกรัม รวม 504,576.00 บาท โดยมีต้นทุนที่ 262,379.00 บาท ต่อปี คิดเป็นรายได้ 242,197.00 บาทต่อปี

(3) อำเภอป่าพะยอม มีปริมาณปุ๋ยที่ผลิตได้และราคาขายที่ 15 บาท ต่อกิโลกรัม รวม 201,600.00 บาท โดยมีต้นทุนที่ 99,053.76 บาท ต่อปี คิดเป็นรายได้ 102,546.24 บาทต่อปี

ดังนั้น ผลประโยชน์แนบรายได้ที่เพิ่มขึ้นจากรายการขายผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงจากทั้ง 3 กลุ่ม คิดเป็นมูลค่า 639,025.48 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 14 จำนวนคนจากกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยคุณภาพสูงที่สามารถเป็นวิทยากรได้ (อำเภอป่าพะยอม และ อำเภอกงหรา) จากการพัฒนาและส่งเสริมให้กลุ่มเปราะบางเป้าหมายประกอบอาชีพการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง พบว่า มีสมาชิกคนเปราะบางที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตเครื่องแกงที่สามารถเป็นวิทยากรได้จำนวน 2 คน พื้นที่ อำเภอป่าพะยอม กลุ่มเครือข่ายแพะ-แกะ อำเภอป่าพะยอม และ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปันปัน น้ำตกมโนราห์ ซึ่งถือเป็นผลกระทบที่มีมูลค่าในแง่ของความรู้ที่สามารถนำไปถ่ายทอดต่อสมาชิกในชุมชนหรือผู้สนใจอื่น ๆ ให้เกิดการสร้างอาชีพและสร้างรายได้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของตนเองได้ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจโดยตรง แต่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านทุนมนุษย์ โดยแทนค่าทางการเงินจากอัตรา

ตอบแทนวิทยากรในอัตรา 600 บาท ต่อชั่วโมง และมีจำนวนชั่วโมงที่ถ่ายทอดต่อปี 6 ชั่วโมง จึงก่อเกิดเป็นผลประโยชน์ 3,600 บาท ต่อปี

ผลประโยชน์ที่ 15 จำนวนผู้นำการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่เกิดใหม่จากการดำเนินโครงการปุ๋ยฯ อำเภอองครักษ์ เนื่องจากในพื้นที่อำเภอองครักษ์แต่เดิมนั้นมีการพัฒนาระบบการเลี้ยงแพะแบบกลุ่มในปีแรก (ปี พ.ศ.2565) ต่อมาใน ปี พ.ศ. 2566 คณะผู้วิจัยได้ขยายผลสู่กิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติมเพื่อก่อให้เกิดรายได้จึงได้ดำเนินโครงการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูงจากเศษวัสดุท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ และหนึ่งในนั้นคือ พื้นที่อำเภอองครักษ์ ซึ่งถือเป็นกิจกรรมใหม่ที่ไม่เคยมีการดำเนินการมาก่อนในพื้นที่นี้ ผลจากการดำเนินโครงการในการเข้าไปพัฒนาและส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ฯ จึงก่อเกิดการสร้างกลุ่มอาชีพใหม่ที่สามารรถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามการรวมกลุ่มอาชีพจะไม่สามารถประสบความสำเร็จและดำเนินการต่อเนื่องได้หากขาดผู้นำกลุ่มที่เข้มแข็ง ซึ่งเป็นผลลัพธ์ทางตรงจากการดำเนินโครงการ ซึ่งมีจำนวน 1 คน ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนปันปัน น้ำตกมโนราห์ อำเภอองครักษ์ จังหวัดพัทลุง แม้ว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจะไม่ได้เป็นผลตอบแทนที่เกิดขึ้นในด้านเศรษฐกิจที่เป็นตัวเงินโดยตรง แต่เป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นในด้านทุนมนุษย์ โดยแทนค่าทางการเงินจากค่าลงทะเบียนอบรมหลักสูตรผู้นำการเปลี่ยนแปลง คิดเป็น 3,500 บาท ต่อคน ดังนั้น จึงเกิดเป็นผลประโยชน์สุทธิรวม 3,500 บาท ต่อปี

Table 2 Social Return on Investment (SROI) Calculation Results in Ex-post Evaluation

SROI Results	Ex-post	
First year of project of project implementation		2022
Cost	4,230,000.00	THB
Total Present Cost	4,101,428.57	THB
Total Present Benefit	6,458,565.52	THB
Total Present Base Case Impact	56,692.58	THB
(Net Present Social Benefit)	6,401,872.94	THB
Net Present Value (NPV)	2,300,444.37	THB
Social Return of Investment (SROI)	1.56	1 THB
Internal Rate of Return (IRR)	20.94	%
Discount rate	5.00	%

สรุปและการอภิปรายผล

จากการดำเนินโครงการดังกล่าว พบว่า การดำเนินโครงการฯ มีความคุ้มค่าในการลงทุน โดยมีค่า SROI เท่ากับ 1.56 เท่า หมายความว่า ทุกการลงทุน 1 บาท ในโครงการนี้ จะเกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจคืนกลับแก่สังคมโดยรวม 1.56 บาท (Table 2) โดยมูลค่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการแบ่งออกเป็นผลประโยชน์ 5 มิติ ประกอบด้วย มิติทุนทางเศรษฐกิจซึ่งมีสัดส่วนที่มากที่สุด และถือว่าวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินโครงการวิจัย คือการช่วยส่งเสริมการสร้างอาชีพให้กลุ่มเปราะบางมีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองและยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ โดยผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 97.46 รองลงมาคือ ทุนทางสิ่งแวดล้อมที่เป็นผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องกับผลประโยชน์หลักด้านเศรษฐกิจ โดยมองในมิติของการลดการใช้สารเคมีในการกำจัดหญ้าที่จะเป็นอาหารของแพะ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 1.58 ประกอบกับการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเศษเหลือในท้องถิ่นที่ถือเป็นผลประโยชน์ในเชิงคุณภาพ และสำหรับผลประโยชน์ลำดับสุดท้าย

คือ มิติทางทุนมนุษย์ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 0.97 โดยพบว่ากลุ่มเปราะบางที่ได้รับการพัฒนาสามารถขยายผลความรู้และทักษะของตนเองสู่การเป็นวิทยากรและการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้นอกจากนี้ จะเห็นได้ว่าผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในมิติทุนทางสังคมและทุนทางกายภาพจะไม่สามารถประเมินเป็นมูลค่าทางการเงินได้ แต่พบว่ามีผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในเชิงคุณภาพ

อย่างไรก็ตามการพิจารณาค่า SROI ของโครงการลงทุนจากภาครัฐที่เหมาะสมจะขึ้นอยู่กับบริบทของโครงการ และวัตถุประสงค์ที่ต้องการบรรลุ แต่โดยทั่วไปแล้วค่า SROI ที่มากกว่า 1.0 มักถือว่ามีคุณค่า สอดคล้องกับงานวิจัยของ Seeputsuk et al. (2024) และ Buathong et al. (2022) ซึ่งมีผลการวิเคราะห์ SROI ในระดับที่ใกล้เคียงกัน เช่นเดียวกับการศึกษาของ Yutto et al. (2023) และ Setthasakko and Kanthiya (2020) ที่มีผลการวิเคราะห์มากกว่า 1.0 ซึ่งแสดงว่าผลตอบแทนทางสังคมที่ได้รับมีมูลค่ามากกว่าการลงทุนที่ใช้ไป แม้ว่า SROI ที่สูงจะเป็นสิ่งที่ต้องการ แต่หลักการพิจารณา SROI ต้องคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจมีผลกระทบต่อโครงการในระยะยาว ดังนั้นการวิเคราะห์ SROI ของโครงการในครั้งนี้สามารถยืนยันได้ถึงความสำเร็จของโครงการ เพราะดำเนินการโดยยึดหลักการวิเคราะห์พื้นฐาน 7 ประการ กล่าวคือ การวิเคราะห์มีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น การประเมินมูลค่าของสิ่งที่สำคัญ การคัดเลือกประเมินเฉพาะส่วนที่สำคัญ ไม่ประเมินประเมินเกินกว่าความจริง โปร่งใส และสามารถตรวจสอบผลลัพธ์ได้ (The Office of the Third Sector [OTS], 2009).

จะเห็นได้ว่าการนำเทคนิคการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เข้ามาใช้ในการประเมินโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจะช่วยให้คณะผู้ดำเนินงานวิจัยสามารถปรับปรุงการดำเนินงานได้ อีกทั้งยังเป็นข้อมูลที่ใช้ตรวจสอบการดำเนินงานจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ ได้อีกด้วย นอกจากนี้ผลสะท้อนจากการประเมิน SROI ยังสามารถใช้ประกอบการตัดสินใจของแหล่งทุนในการสนับสนุนการดำเนินโครงการครั้งต่อไป โดยผลจากประเมิน SROI ของโครงการในครั้งนี้สรุปได้ว่าโครงการมีความคุ้มค่า ทุกการลงทุน 1 บาท ในโครงการนี้ จะเกิดผลตอบแทนทางเศรษฐกิจคืนกลับแก่สังคมโดยรวม 1.56 บาท จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของโครงการและคณะผู้ดำเนินงาน สร้างความเชื่อมั่นต่อแหล่งทุนถึงการบริหารจัดการโครงการที่มีประสิทธิภาพ ถือเป็นโอกาสสำคัญให้คณะผู้วิจัยได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในระยะยาวที่จะยิ่งส่งเสริมการดำเนินกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายให้บรรลุผลสำเร็จโดยเป็นผู้ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้และพัฒนาทุนทางการดำรงชีพทุกด้านตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

แนวคิดการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ถือเป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาสนับสนุน พัฒนา ปรับปรุงการดำเนินโครงการวิจัย เพราะสามารถสะท้อนผลลัพธ์และความคุ้มค่าที่เกิดขึ้นจากการลงทุนได้ ดังนั้นจึงควรนำเครื่องมือดังกล่าวมาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินความสำเร็จในการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสังคมที่อาจไม่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ที่เป็นตัวเงินได้อย่างชัดเจน เพราะสามารถอธิบายผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงที่ครอบคลุมตามมิติทุนการดำรงชีพ 5 มิติ ตามกรอบแนวคิดการดำรงชีพที่ยั่งยืน ที่ไม่เพียงมุ่งเน้นเป้าหมายการเติบโตทางเศรษฐกิจหรือเพิ่มผลกำไรเพียงอย่างเดียว แต่ต้องคำนึงถึงสังคมและสิ่งแวดล้อมตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนระดับโลก (Sustainable Development Goals: SDGs)

สำหรับผลวิเคราะห์ SROI ของโครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งจัน จังหวัดพัทลุงโมเดลที่พบว่ามีความคุ้มค่ามีปัจจัยความสำเร็จบางประการในการดำเนินโครงการ เช่น การมีภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เพื่อเติมเต็มและขับเคลื่อนโมเดลปฏิบัติการให้เกิดผลสำเร็จเป็นรูปธรรม การกำหนดแผนการลงพื้นที่และผลลัพธ์ในการลงพื้นที่ที่ชัดเจน เพื่อให้มีการกำหนดขอบเขตงานและความรับผิดชอบให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและติดตามความก้าวหน้าของงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลที่คาดว่าจะได้รับการลงพื้นที่แต่ละครั้ง รวมทั้งการสร้างความสำเร็จมั่นให้แก่กลุ่มคนเปราะบางให้เกิดความไว้วางใจในทีมผู้วิจัย จากองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดลงสู่กลุ่มเปราะบาง และการลงพื้นที่ปฏิบัติการอย่างต่อเนื่องเพื่อฝึกปฏิบัติให้กลุ่มคนเปราะบางได้รับความรู้และทักษะการประกอบอาชีพที่เข้มข้น ส่งผลให้คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกกลุ่มเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ผลประโยชน์จากการดำเนินงานของโครงการที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงบางด้านนั้นไม่สามารถหาค่าแทนทางการเงินได้ (Financial Proxy) ทำให้ผลลัพธ์การดำเนินงานในเชิงคุณภาพนั้นไม่สามารถนำเข้าสู่กระบวนการประเมิน SROI ได้ นอกจากนี้ แนวคิดการประเมินแบบกรณีฐาน (Base Case Scenario) ที่ใช้ในการประเมิน SROI ทำให้ผู้วิจัยต้องมีเครื่องมือ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มคนเปราะบางอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและสะท้อนถึงผลการดำเนินงานจริงของการวิจัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตหรือการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากการดำเนินโครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งจัน เป็นการดำเนินการที่เริ่มจากการรวมตัวและจัดตั้งกลุ่มขึ้นใหม่ จึงมีปัญหาคอขวดต่าง ๆ ในการรวมกลุ่มที่ทำให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในระยะแรกไม่มากนัก ดังนั้น คณะดำเนินงานจึงควรเพิ่มเติมกิจกรรมหรือหลักสูตรฝึกอบรมในด้านการระดมทุน หรือการจัดการแหล่งเงินทุน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการมองเห็นถึงความเป็นไปได้ในการลงทุนที่จะก่อให้เกิดเป็นรายได้จากการรวมกลุ่มอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังก่อให้เกิดการพัฒนาทางทุนมนุษย์อีกด้วย นอกจากนี้ ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การดำเนินงานระหว่างกลุ่มเป้าหมายทั้ง 2 กลุ่มร่วมกัน เพื่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือในวงกว้าง การระดมความเห็นให้เพื่อลดปัญหาอุปสรรคในการจัดการกลุ่ม ให้เกิดการบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นเลิศ อันเป็นผลลัพธ์สำคัญในเชิงทุนทางสังคม

การวิจัยครั้งนี้มุ่งประเมินผลกระทบทางสังคมโดยอาศัยตัวชี้วัดจากทุนการดำรงชีพ 5 มิติ ซึ่งศึกษาเพียง 3 มิติ ได้แก่ ทุนทางการเงิน ทุนมนุษย์ และทุนทางสังคม การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายแนวทางการประเมินผลกระทบทางสังคมให้ครอบคลุมทุนการดำรงชีพทั้ง 5 มิติ เพื่อให้สามารถชี้วัดผลสำเร็จในการดำเนินโครงการการเลี้ยงแพะหะแก้งจันได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้อาจศึกษาเชิงเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของทั้ง 2 กลุ่ม เนื่องจากมีบริบทเชิงพื้นที่ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อให้คณะผู้วิจัย สามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณ หน่วยบริการและจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ (บพท.) ที่ให้การสนับสนุนทุนดำเนินแผนงานริเริ่มสำคัญ (Flagship) ประจำปี 2566 ภายใต้ชุดโครงการ “การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างเบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดพัทลุง ปีที่ 3” สัญญาทุนเลขที่ A11F660109

เอกสารอ้างอิง

- Achavanuntakul, S., & Yamla-or, P. (2017). *Handbook for Social Impact Assessment and Social Return on Investment*. Sri Muang Printing Company Limited
- Ariyawong, P. (2021). The Social Return of Investment (SROI) Evaluation for Sustainable Development of Loom Weaving of Western Lai Hin, Koh Kha District, Lampang. *Journal of Public Administration and Politics*, 10(2). 147-166.
DOI: <https://ojs.lib.buu.ac.th/index.php/journalgspa/article/view/7787>
- Aue-aungkul, A., Srichookiat, S., Khemakhunasai, P., Sampantamit, T., Kaewsuksaeng, S., & Chitniratna, N. (2023). Tube Sedge-Based Poverty Alleviation Model of Thale Noi Community, Phatthalung Province. *Area Based Development Research Journal*, 15(3). 251-265. DOI: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/view/267765/174536>
- Buathong, S., Sakawee, K., Panitcharien, B., & Luding, N. (2022). *Guidelines for Social Impact Assessment (SIA) and Social Return On Investment (SROI) for Special Area Development Organization Personnel for Sustainable Tourism (Private Sector)*. Puey Ungphakorn School of Development Studies: PSDS.
- Limcharoen, S., Trimanee, S., Thaiburi, N., Jun-iad, J., & Kochapakdee, s. (2021). Guidelines of Meat Goat Production in the Three Southern Border Provinces of Thailand. *Princess of Naradhiwas University Journal*, 13(3). 396-420.
DOI: <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/pnujr/article/view/249904>
- Pasiphol, S. (2017). Social Return on Investment. *Journal of Education Studies*, 45(4), 342-352.
DOI: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDUCU/article/view/125542>
- Phoojinda, W., & Nootimtong, S. (2558). Community Environmental Management based on Industrial Ecology Concept; a Case Study of Lamet Community, Lamet Sub-District, Chaiya District, Surajthanee Province. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(2). 172-195.
DOI: <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/eJHUSO/article/view/82647/65683>
- Sampantamit, T., Pukkhem N., Keawpibal, N., Aue-aungkul, A., Sitthisarn, S., Srichookiat, S., Khemakhunasai, P., Pinthongpan, A., Kaewsuksaeng, S., & Chitniratna, N. (2023). Poverty Alleviation: A Case Study of Operating Model in Phatthalung Province. *Area Based Development Research Journal*, 15(4). 281-295. DOI: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/abcjournal/article/view/268084/175506>
- Saranjit, T. (2015). Problem of Poverty in Thailand. *EAU Heritage Journal Social Science and Humanity*, 5(2). 12-21.
DOI: <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSocSci/article/view/48375>

- Seeputsuk, D., Leelaprasertsil, W., Thanapitak, W., & Thongsong, B. (2024). Evaluating Social Return on Investment (SROI) through Community Tourism: Enhancing the Feasibility of Addressing Household Poverty. *Journal of Social Development Research and Practice*, 1(2). 52-70.
DOI: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jsdrp/article/view/992/645>
- Setthasakko, W., & Kanthiya S. (2020). Social Return on Investment: A Case of Green Hotel in Thailand. *Professional Accounting Journal*, 16(50). 5-22.
DOI: 10.14456/jap.2020.7
- Sirilamduan, C., Sankonkit, S., Mudor, H., & Hemtanon, W. (2024). Assessing Social Return on Cultural Investment. Ubon Ratchathani University Press.
- Suwankitti, W. (2022, 2 December). *Strategies for Alleviating Poverty*.
DOI: https://www.nesdc.go.th/article_attach/08.pdf
- The Office of the Third Sector [OTS]. (2009). *A Guide to Social Return on Investment*.
https://neweconomics.org/uploads/files/aff3779953c5b88d53_cpm6v3v71.pdf.
- Tian-ngam, S., & et al. (2023). *Assessing Social Value, Social Impact Assessment (SIA), and Social Return on Investment (SROI) Area Based Development Research for Comprehensive Poverty Solution: Case Study in Chainat Province*. Sri Muang Printing Company Limited.
- Tongkaemkaew, U., Wonglom, P., Kochapakdee, S., Somrup, S., Suwannarat, A., Amonwiriychai, W., & Chusong, J. (2022). Social Innovation of Goat Herders: Meat Goat Farm Management in Bank Model by Group of Farmers Affected by the COVID-19 Pandemic in Tamot District, Phatthalung Province. *Parichart Journal*, 35(1), 1-20.
DOI: <https://doi.org/10.55164/pactj.v35i1.249651>
- Tongkaemkaew, U., Wonglom, P., Pengman, H., Suwanarat, E., Chusong, J., Amornwiriychai, W., & Eakphaknak, S. (2023). Process of Raising Sustainable Livelihood for Pan Pan Goat Raising Group, Manora Waterfall, Khlong Chalerm Sub-district, Phatthalung Province. *Area Based Development Research Journal*, 15(4), 266-280.
- Yutto, K., Sinnatong, N., Bejrananda, T., & Autchariyapanitkul, K. (2023). Social Return on Investment Case Study : Learning Development in Emergency Medicine in Chiang Rai Province. *Journal of Management Science Research, Surindra Rajabhat University*, 7(2), 140-153.
DOI: <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jmsr/article/view/257750>

